

כנס מיט"ל השמונה- עשר, 2020

דף שער

תאריך	שם ההצעה
סוג ההרצאה	א. הרצאה (כעשרים דקות להצגה)
(הדגישו את הסוג המתאים)	ב. פוסטר או מצגת
	ג. הדגמה
	ד. סדנה מקוונת
	ה. הצעה ל- SIG ושיח
	ו. Case Study
	ז. אחר

כנס מקוון בעידן הקורונה בשירות ההוראה המקוונת

תקציר

המחקר בוחן את השפעתו של כנס מקוון על המשתתפים ומציע אותו כמודל להכשרת סטודנטים ומורים להוראה ולמידה מקוונת. הכנס נערך בתחילת מגפת הקורונה, בשבוע הראשון לסגירת בתי הספר. בעיצומו של האתגר במעבר מן השיעורים בכיתה להוראה המקוונת. מחקר זה מסתמך על מחקרים קודמים שהראו כי כנסים המקוונים משמשים מקור מועיל למורים מבחינת השימוש בטכנולוגיות חדשות וגם כמקור תמיכה רגשית במרחב המקוון. המחקר כלל סקר מקוון המבוסס על שאלונים מתוקפים בנושא השימוש בכנס המקוון, מיומנות טכנו-פדגוגית ותפיסת הלמידה מרחוק בתקופה זו כאיום או כאתגר. 176 משתתפים ענו על השאלונים. נמצא כי ההשתתפות בכנס המקוון השפיעה על תפיסת המסוגלות, הכשירות והמוכנות לאמץ למידה מקוונת. ניכר שבהיבט הרגשי שופרו תחושות המשתתפים באשר להשתתפות בלמידה והוראה מקוונת. נראה כי ההשתתפות בכנס מקוון קידמה את כל האוכלוסיות באוריינות טכנולוגית ובפדגוגיה של ההוראה המקוונת. קיימים הבדלים בין האוכלוסיות השונות שנובעים מהצרכים השונים.

מילות מפתח: כנס מקוון, הוראה מקוונת, חירום, מורים, סטודנטים.

כנס מקוון בעידן הקורונה בשירות ההוראה המקוונת

מבוא

התפרצות מגפת הקורונה (Covid-19) הביאה את בשורת ההוראה והלמידה מרחוק למערכות חינוך ברחבי העולם. על מנת לאפשר את המשך הלמידה, כאשר המורים והתלמידים נמנעים מלצאת מבתיהם, נערך שימוש בכלים טכנולוגיים ופדגוגיים שנתנו מענה מידי למשבר העולמי (Hoge, 2020). אולם, המעבר מן השיעורים בכיתה להוראה בקורסים מקוונים לווה באתגרים רבים. מעבר זה דרש תשתית בבתי המורים והילדים, הכשרה, תמיכה ומעקב שלא התכוננו אליהם במצבי השגרה. במערכות חינוך ברחבי העולם לא הושם דגש על הכשרת המורים והכנתם להוראה ולמידה בסביבות מקוונות (Zhang, et al., 2020). בתקופה זו הפכו ימי עיון וכנסים שתוכננו להיערך פנים אל פנים לארועים מקוונים בהם השתמשו בכלים הטכנולוגיים שסופקו לצורכי ההוראה כגון: מערכת זום. הכנסים המקוונים התגלו כמקור מועיל למורים מבחינת השימוש בטכנולוגיות חדשות וגם כמקור תמיכה רגשית במרחב המקוון (Carr, 2016; Shonfeld, 2005).

כנסים וירטואליים מקוונים הם אירועים חינוכיים מקצועיים שמשמשים כחלופה לכנסים המסורתיים, המתקיימים פנים אל פנים (F2F). בדומה לכנס המתקיים פנים אל פנים, הכנס המקוון מתקיים על פי לוח זמנים בזמן אמת, הוא מתחיל ומסתיים בתאריך ובשעה מסוימים. הוא יכול לכלול אירועים כגון מושב בשידור חי שמתחיל ומסתיים במועד מסוים. אולם בשונה מן הכנסים המסורתיים, הוא אינו קשור למיקום גיאוגרפי מסוים, ואם כי הוא אינו דורש את נוכחותו הפיזית של המשתתף, נכללות בו אפשרויות רבות ליצור אינטראקציה עם המשתתפים האחרים, המרצים, הנואמים המרכזיים, מארגני הכנס והצוות. ניתן לשמור בארכיון את ההרצאות והדיונים מהכנסים המקוונים לצורך סקירה עתידית או שימוש משני. כל אדם עם גישה לאינטרנט, בכל מקום בעולם, יכול להשתתף בכנס מקוון וגם לברר מה התרחש במושבים שבהם לא נכח. ההשתתפות בכנס באמצעות מסך, עכבר, רמקולים ומקלדת בהחלט מעניקה לכנס המקוון מראה ותחושה שונים. זה דורש הסתגלות מנטלית. אולם לאחר שעוברים את ההסתגלות הזו, המשתתפים יכולים לראות במהירות את היתרונות הרבים ולמדים להפיק מהם את המירב (Shonfeld, 2005).

בתכנון דרכים להרחבת השימוש באינטרנט כך שהוא יגיע למספר גדול יותר של מורים, כדאי לבחון את התנאים המזוהים ע"י החוקרים כתנאים שמסייעים באופן עקבי להעלאת רמות השימוש בטכנולוגיה. בין הגורמים הללו נמצאים רמה גבוהה של קישוריות של הכיתה, מיומנות בתחום המחשבים, פדגוגיה קונסטרוקטיביסטית, השתתפות בהדרכות בתחום הפיתוח המקצועי של הצוות, קשרים בלתי פורמליים עם מורים אחרים בתדירות גבוהה, מעורבות בפעילויות בתחום המנהיגות המקצועית וגילם של המשתתפים (גולדשטיין ושינפלד, 2017). ההשתתפות בכנסים מקוונים יכולה להיות מקבילה להשתתפות בקורסים בתחום הפיתוח המקצועי של הצוות ויכולה לקדם את מעורבות המורים בטכנולוגיה מתקדמת.

כנס-TEC המקוון הבינלאומי היה דוגמא למדיום מקוון שמכשיר מורים וסטודנטים להוראה ולמידה מקוונת. הכנס חולק לשלושה מושבים. מושב הבוקר, בין 09:00-14:00, כלל שיתוף של תלמידים, מורים ומנהלים בחוויות השימוש ב-Tec4School. המושב השני, בין השעות 14:00-18:00, יועד לתלמידי ולמורי Tec4School וכלל מעצבי מדיניות, מרצים, חוקרים ואורחים שהוזמנו מחו"ל. המושב השלישי שהתקיים בשעות 18:00-21:00, נועד לסטודנטים מקורסי TEC שונים במכללות להוראה. במהלך היום, המשתתפים לקחו חלק בסדורים וירטואליים באי הווירטואלי או צפו בסרטונים שונים על אודות מרכז TEC. האי הווירטואלי הוא מרחב תלת ממדי שפותח ע"י מרכז TEC ושנועד ללמידה ולהוראה של תחום הרב-תרבותיות בישראל.

מאמר זה מביא את ממצאי המחקר הבוחן את האפקטים של כנס מקוון (TEC) כמודל להכשרת סטודנטים ומורים להוראה ולמידה מקוונת. הכנס נערך בתחילת מגפת הקורונה, בשבוע הראשון לסגירת בתי הספר. המחקר כמותי תיאורי וכולל סקר מקוון המבוסס על שאלונים מתוקפים בנושא השימוש בכנס המקוון, מיומנות טכנו-פדגוגית ותפיסת הלמידה מרחוק בתקופה זו כאיום או כאתגר (Graham, Borup, Pulham, & Larsen, 2019; Lazarus, 2000; Shonfeld, 2005).

מתודולוגיה

לאחר הכנס נשלחו שאלונים לכל משתתפי הכנס שנרשמו באמצעות אימייל. בכנס השתתפו 3028 תלמידים, סטודנטים, ומורים שמתוכם נרשמו במערכת הכנס 726 מתעניינים. הסקר התייחס לאפקט של הכנס המקוון על הכשירות והמוכנות לאמץ למידה מקוונת. השאלון התייחס למיומנויות הטכנולוגיות, לידיע הפדגוגי ולהיבט הרגשי בהתאמה לסביבה מקוונת. ניתוח ההקלטות ובעקבותיהם הראיונות שנערכו תרמו להבנה מעמיקה של השפעת הכנס המקוון על ההוראה והלמידה המקוונת של המשתתפים. מתוך הנרשמים 176 משתתפים ענו על השאלונים, בהם 106 משתתפים שענו על השאלונים בעברית ו-68 משתתפים ענו על השאלונים באנגלית. השאלונים שילבו שאלוני עמדות ושאלות פתוחות.

השאלונים כללו שאלות רקע, מוטיבציה להשתתף בכנס המקוון, הכוונה להשתתף בעתיד בכנסים מקוונים או ללמד באופן מקוון (סינכרוני), תפיסה לגבי ידע טכנולוגי ופדגוגי, תחושות כלפי שילוב למידה סינכרונית בהוראה, עמדות כלפי שילוב טכנולוגיה בהוראה, מאפייני הכנס המקוון, השפעת הכנס המקוון על עמדות ומוכנות ללמידה מקוונת, וכן השפעת ההשתתפות בקורסי טק על המוכנות ללמידה מקוונת. השאלות הפתוחות התייחסו לתרומה של ההשתתפות בכנס על הלמידה המקוונת בעידן הקורונה, וכיצד ההשתתפות בקורסים דיגיטליים כסטודנט וכמורה השפיעה על הלמידה מרחוק בתקופה זו.

ממצאים

המשתתפים הגיעו לכנס כחלק מחובת הקורס (57%) או בשל העניין שהם מוצאים בנושאי הכנס, העניין שהם מוצאים בלימוד כלים טכנולוגיים חדשים, ובפדגוגיה להוראה מקוונת (43%). בעקבות הכנס, רוב המשתתפים הצביעו על כוונה להשתתף בכנסים מקוונים ובשיעורים מקוונים. חלקם השתתפו לפני כן בכנסים מקוונים וימשיכו לעשות כך.

עמדת רוב המשתתפים הייתה חיובית לגבי השפעת הכנס על הוראה מרחוק. הם טענו שהכנס המקוון חשף אותם לשיטות למידה חדשות ולכלים דיגיטליים חדשים, ושיפר את דעתם בנוגע ללמידה מקוונת. הם נחשפו בכנס לראשונה למושבים מקוונים בהם דרכי הפעלה אינטראקטיביות של קהל. המשתתפים למדו בכנס שיטות הוראה מקוונות חדשות, וההתנסות בכנס העצימה את הביטחון ללמידה מקוונת ולהוראה מקוונת הן בקרב מרצים והן בקרב סטודנטים.

המשתתפים תפסו את עצמם כבעלי מיומנויות טכנולוגיות וטכנו-פדגוגיות ברמה בינונית עד גבוהה (3-5 מתוך סולם של 1-5). רוב המשתתפים (73%) תפסו את ההתמודדות עם הלמידה מרחוק בעידן הקורונה באופן חיובי, ראו תקופה זו כאתגר והזדמנות, וחושבים שיוכלו להתמודד באופן חיובי עם המצב החדש.

המשיבים סברו שההשתתפות בכנס חשפה אותם לשיטות הוראה מגוונות מקוונות, ובעיקר ללמידה סינכרונית. ההשתתפות תרמה גם לתפיסת המסוגלות לעשות שימוש בהוראה מקוונת בעידן הקורונה, חיזקה עמדות חיוביות והעלתה את המוטיבציה שלהם לעשות שימוש בהוראה מגוונת ושילוב טכנולוגיה בהוראה. סטודנטים שלמדו בתוכניות TEC דיווחו על כך שההשתתפות בתוכנית מקוונת שיפרה את העמדות שלהם כלפי למידה מקוונת, חשפה אותם ללמידה סינכרונית, שיטות למידה מקוונות וכלים דיגיטליים חדשים, וחיזקה את הביטחון ללמוד וללמד בלמידה מקוונת. ממצאים דומים נמצאו גם לגבי המורים שהשתתפו בתוכנית מקוונת ולימדו בהוראה סינכרונית. מורים אלו הצביעו על הכנס כתורם לשיפור ההוראה המקוונת אך טענו כי ההוראה המקוונת במהלך השנה הכינה אותם טוב יותר לתקופת החירום.

המשתתפים סברו שהיתרונות המרכזיים של הכנס המקוון הם האפשרות להשתתף בכנס בלי לצאת מהבית, ללא בזבז זמן בנסיעות, ללא צורך להשקיע בצורה החיצונית והאפשרות לצאת ולהיכנס מההרצאות במושבים השונים בלי להרגיש חוסר נעימות. יש לציין, כי לא נמצא הבדל בין תוצאות השאלון בעברית לבין תוצאות השאלון באנגלית. במהלך הכנס יוצגו ניתוחי המנובה להשוואה בין האוכלוסיות השונות בהתייחס לגורמים שנבדקו וכן מתאמי פרסון להבנת הקשרים בין המשתתפים שנבדקו.

דיון

ניכר כי ההשתתפות בכנס המקוון השפיעה על תפיסת המסוגלות, הכשירות והמוכנות לאמץ למידה מקוונת. המשתתפים הצביעו על הכנס כגורם לשיפור במיומנויות הטכנולוגיות והפדגוגיות. ניכר שבהיבט הרגשי שופרו תחושות המשתתפים באשר להשתתפות בלמידה והוראה מקוונת והם ראו בלמידה מרחוק הזדמנות ואתגר בניגוד לאיום על מעמדם. ממצאים אלו תואמים את ממצאי המחקר של שינפלד (Shonfeld, 2005) שבדקה את השפעת הכנס המקוון הראשון בהכשרת מורים על מכשירי המורים שהשתתפו בו. במחקר זה נבדקה ההשפעה על מרצים, מורים וסטודנטים ונראה כי ההשתתפות בכנס מקוון קידמה את כל האוכלוסיות באוריינות טכנולוגית ובפדגוגיה של ההוראה המקוונת.

קיימים הבדלים בתרומת הכנס למיומנויות השונות בין האוכלוסיות השונות' שנובעים כנראה מההתנסות הקודמת של המשתתפים ומהצרכים השונים של סטודנטים, מורים ומרצים. סטודנטים מורים שהשתתפו בתוכניות דיגיטליות קודמות הראו השתפרות כתוצאה משימוש בשיעורים סינכרוניים במהלך השנה ולא הצביעו על הכנס כגורם עיקרי בהשפעה. ממצאים נמצאו במחקר קודם על מורים שהשתתפו בתוכנית דיגיטלית כגורם המעלה את האוריינות הדיגיטלית ואת אוריינות המידע (Shonfeld, Aharoni, & Kritz, 2020). לסיכום, ניתן להסיק כי ככל שנספק לסטודנטים ולמורים יותר אירועים מקוונים נוכל להשפיע על הכשרתם ולקדם את אותם בהוראה ולמידה מקוונת.

רשימת מקורות

- גולדשטיין, א. ושינפלד, מ. (2017). פיתוח חדשנות טכנולוגית-פדגוגית בקרב מרצים במכללות לחינוך: אתגר בלתי-פוסק. **דפים, 66**, 105-133.
- Carr, T. (2016). Designing online conferences to promote professional development in Africa. *International Journal of Education and Development using ICT*, 12(2).
- Graham, C. R., Borup, J., Pulham, E., & Larsen, R. (2019). K-12 blended teaching readiness: Model and instrument development. *Journal of Research on Technology in Education*, 51(3), 239-258.
- Hoge, P. (2020, March). Coping with stress of coronavirus crisis a challenge for California's students. *EdSource*. Retrieved on April 16, 2020 from <https://edsource.org/2020/coping-with-coronavirus-crisis-a-challenge-for-californias-students/626683>
- Lazarus, R. S. (2000). Toward better research on stress and coping. *Am. Psychol.* 55(6):665– 73.
- Shonfeld, M. (2005). *The Impact of an Online Conference in Education: A Case Study (unpublished doctoral dissertation)*. NSU, Florida.
- Shonfeld, M., Aharoni, N., & Kritz, N. (2020). The Impact of Participating in a Digital Program on Teachers' Perceptions of their Information Literacy. In D. Schmidt-Crawford (Ed.), *Proceedings of Society for Information Technology & Teacher Education International Conference* (pp. 981-984). Online: Association for the Advancement of Computing in Education (AACE).*
- Zhang, W.; Wang, Y.; Yang, L.; Wang, C. (2020). Suspending Classes Without Stopping Learning: China's Education Emergency Management Policy in the COVID-19 Outbreak. *J. Risk Financial Manag.*, 13, 55.